

Nr 635

Av herr **Hedlund m. fl.**, *angående den kommunala demokratin.*

(Lika lydande med motion nr 539 i Första kammaren)

Den kommunala demokratins värde är erkänt av alla. Utan tvivel har det varit en styrka för vårt land att kunna bygga på en lång tradition av kommunal självstyrelse. Den skolning i demokrati och det medinflytande som därigenom beretts medborgarna har säkerligen varit en viktig bidragande orsak till den lugna utvecklingen i vårt land.

Det har emellertid länge stått klart att den kommunala demokratin ställts inför stora problem under senare år. Samhällsuppgifternas och förvaltningsapparatusens utökning har över huvud lett till att medborgarnas reella medinflytande och möjligheter att göra sig gällande har minskat. På den kommunala sidan har utvecklingen lett till en ökad byråkratisering och en allt större bundenhet genom statliga regleringar och en dryg kostnadsbörda. Förtroendemännen har fått det svårare att överblicka och leda det kommunala arbetet, och avståndet till de enskilda kommunmedlemmarna har ökat. Sedan länge har det känts som en brist att den allmänna debatten och det medborgerliga engagemanget i de kommunala angelägenheterna varit alltför ringa. Problemen har ökat väsentligt genom den indelningsreform som beslöts i princip 1962 för att genomföras på frivillighetens väg men som efter nytt beslut förra året skall genomföras medelst lagstiftning. Ett mycket stort antal förtroendemen blir friställda, och avståndet mellan de enskilda och deras förtroendemen ökar drastiskt. Problemen accentueras ytterligare genom införandet av gemensam valdag, som kan medföra att de kommunala frågorna skjuts än mera i bakgrunden för de enskilda.

Den kommunala demokratins problem har inte tilldragit sig den uppmärksamhet som varit påkallad. Ett par arbetsgrupper har tillkallats inom vederbörande departement och viss utredning har skett genom kommunalrättskommittén, men de praktiska resultaten har varit få. På förslag av kommunalrättskommittén har delegationsreglerna ändrats, så att de även omfattar suppleanter, och möjlighet har öppnats att öka antalet fullmäktige och att utse suppleanter för dessa. Vidare har kommunerna fått befogenhet att utge bidrag till partierna för deras kommunala informationsverksamhet. Dessa åtgärder är uppenbarligen helt otillräckliga.

Vid varje riksdag under senare år har från centerpartihåll väckts motio-

ner om en vidgad och förstärkt kommunal självstyrelse och om översyn av den kommunala demokratins problem. Dessa initiativ har hittills lett till att länsdemokratiutredningen tillsatts och att riksdagen begärt en översyn av kostnadsfördelningen mellan staten och kommunerna. I fråga om den kommunala demokratins problem i trängre mening har motionerna knappast lett till några resultat. Det har hänvisats till pågående utredningar, och för att inte utredningsläget ytterligare skulle kompliceras har initiativen fått falla. Tiden måste emellertid nu anses inne för ett positivt initiativ på detta område.

I förgrunden bland de problem som bör angripas står de som gäller den *kommunala självstyrelsens lokala och medborgerliga förankring*. En förut-sättningslös prövning måste ske i positiv anda av de möjligheter som framförts i den tidigare debatten eller som eljest kan föreligga. I en motion förra året pekades särskilt på utvägen att tillsätta särskilda *kommundelsråd*, endera som förvaltande organ eller som endast opinionsorgan. Detta alternativ har en särskild betydelse för de största tätorterna, vilket visas bl. a. av den diskussion som förts i Stockholm, där under senare år ett stort antal byalag och liknande vuxit fram spontant. Även *delegationsreglerna* har betydelse i detta sammanhang.

I nära samband med dessa frågor står *den kommunala informationen*. Ett allt starkare behov gör sig gällande av ökad information i kommunala angelägenheter. Detta behov upplevs både av de enskilda och av förtroendemännen. Hur det skall tillgodoses är inte alldeles enkelt att avgöra. En viss insats kan otvivelaktigt göras av partierna, men framför allt måste det ankomma på kommunerna själva att genomföra en tillfredsställande information och skapa underlag för en kommunal debatt.

En viktig fråga gäller också den interna informationen. Denna utgör ett led i det grundläggande problemet om *lekmannainflytandets befästande och utbyggnad*. Då så många förtroendemän försvinner genom kommunblocksreformen, blir det en vital angelägenhet att tillse att de kvarvarande får bästa möjliga arbetsbetingelser och reella möjligheter att leda den kommunala förvaltningen. Tendensen till ökat tjänstemannainflytande måste motverkas. Detta kan inte ske endast genom heltidsengagemang av förtroendemän, utan möjligheter måste föreligga även för de vanliga lek-männen att på ett aktivt och meningsfullt sätt delta i det kommunala arbetet. Särskild betydelse får dessa frågor, om den aktuella diskussionen om majoritetsstyre eller allsidigt sammansatta styrelser skulle leda till en förändring av nuvarande styrelsesätt.

Angeläget är också att *minska den statliga detaljkontrollen och öka kommunernas handlingsfrihet*. Genom speciella författningsregleringar och som en konsekvens av den ökade kostnadsbördan har de kommunala förtroendemännens reella handlingsfrihet kraftigt beskuren. Det måste vara en angelägenhet av största vikt att tillse att kommunerna inte förvandlas

till verkställighetsorgan för staten utan att den kommunala självbestämmanderätten förblir en levande verklighet. Av stor betydelse härvidlag blir bl. a. resultatet av kommunalrättskommitténs pågående överväganden om den kommunala kompetensen och om underställningsreglerna liksom, på den regionala nivån, statsmakternas ställningstagande till länsdemokratiutredningens förslag. Oavsett detta måste emellertid en allmän översyn av förhållandet mellan stat och kommun komma till stånd i samband med en prövning av den kommunala demokratins problem.

Här har endast pekats på några av de viktigaste frågor som måste angripas. Det är angeläget att en sådan utredning om den kommunala demokratin, som begärts under en följd av år, nu skyndsamt kommer till stånd.

Vi hemställer därför,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anhåller om en skyndsamt utredning av den kommunala demokratins problem med beaktande av vad som anförts i motionen.

Stockholm den 28 januari 1970

Gunnar Hedlund (cp) Thorbjörn Fälldin (cp) Johannes Antonsson (cp)

Lars Eliasson (cp)
i Sundborn

Nils G. Hansson (cp)
i Skegrie

S. G. W. Wahlund (cp)

Sven Vigelsbo (cp)

John Eriksson (cp)
i Bäckmora

Gunnar Larsson (cp)
i Luttra